ARTEA
ZIENTZIA
GIZARTEA
LITERATURA
IKUSKIZUNAK
SOZIOLINGUISTIKA

ARTEA

JOXEAN MUÑOZ

TURISTAK

Aspalditxo dimititu zuen udak. Berarekin eraman zituen batzuen irakurtzeko eta besteen artea ikusteko aukerak, apika kultura eta mundu desberdinetan; irakurketa arinak, ikustaldi turistikoak, turismoa eta artea, aisia eta kultura batera bizi daitezkeela frogatuz. Hori da saltzen diguten topikoa, uda ez dela kultura astun, sakon eta pisurako sasoia, berez balitz bezala urtaro txolinagoa, kaxkarinagoa, «friboloagoa». Kulturari seriotasunetik dimititzea eskatzen omen dio udak, serio, triste eta aspergarria baliokide eginaz, auskalo zergatik, auskalo zertarako.

Udak dimititu ondoan, arte-aretoetako ikuslegoaren balantzea egin dute egunkarietarako, zenbakitan: Bilbok baino askoz jende gehiago bildu omen du Donostiak bere erakusgeletan.

Jakin - 83 zk. (1994)
Tolosa Hiribidea, 103
20009 Donostia

Ondo da. Lehendik ere bagenekien Donostia turistikoagoa zena. Datuak ez du interesgarriago egiten «Kultur Hiriburua»ren inguruko auzia, ez dio arrazoirik eransten debateak probintzien eta hiriburuen arteko gatazka bailiran agertzeko joera zitalari.

Ez du horrek ukatzen (Bilboko Arte Ederretako Museoan) Akerretaren erakusketa zabalaren interesa. Figuratiboa eta abstraktua kontrajartzen dituen eztabaida zenbateraino den antzua erakusten duen artistetako bat da, ofizioaren maitalea, pinturaren goreslea, ez begi-kolpean dastatzekoa. Ez da moderno agertzearen kezka. Ez da albiste. Baina bizirik dago bere isiltasunean. Arreta berezi batez, denbora mantsotzen duen pintura zehatza da, ez hain zuzen turismoarentzat egokiena.

Eta zer.❏

DIMISIOAK

Zenbakiak beharrezkoak direla, nik bezalako ezjakin batek ere aitortzen du, numeroak nola erabili asmatu ezinik ibili arren. Bada ordea, zenbakiak bandera batean ipini eta *slogan* gisa aldarrikatzeko direla uste duenik. Edo horrela erabiltzen dituenik, numeroaz arrazoia eta arrazoiaz garrasia eginik. Are gehiago udazkenean, udazken honetan. Dimisio-garaia datorrenean.

Udazkenak hauteskundeak ekarri ditu, trumoiz eta tximistaz, haserre biblikoen, kritika mingotsen, promesa potoloen garaia. Idazten ari naizenean hilabete falta da oraindik; irakurlearengana heltzerako, agian paseak dira, ahazten hasiak. Dimisioak etorriko dira, hostoak erortzearekin, batzuk norbere erabakiz, besteak halabeharrez.

Espainian aurreratu egin zaizkigu dimisioak. Maria Corral bota dute Reina Sofiatik. Auziaren inguruan, Reina Sofiaren definizio-arazoak agertu dira, behin berriro, irudi-operazio gisa eta politikoen beharragatik, azkarregi sortua izanak eragindakoak. Museo zazpiki baten krisialdiak. Espainiako arteak

presentzia handiagoa behar ote duen, Maria Corral nazioarteko mugimendu puntakoenen eta hotzenen aldekoegi agertu izan ote den (La Caixako artearekiko politika zuzentzen zuenean), Espainiako artearen zati zabal bat erdeinuz begiratzen ote duen, errealismoa eta abstrakzioa kontrajarriz, (Antonio Lopezek erakusketa egiteko baimena ukatu zionekoan), plangintza orokorren eskasiari men eginez (Gernika bildumara ekartzeagatik, Pradokoarekin liskarrean), bere kriterioak ukatu ez ote dituen, bildumaren nondik norakoa zuzena ote den, zehatza ote den, berriro azaldu dira arazo zahar konpondu gabeak; gaineratu zaizkio bere *estiloari* buruzko kritikak. Aipatze hutsa egingo dut, prentsan ere besterik ez baitute egin. Izan ere, ez dute arazo horiek ekarri Maria Corralen dimisioa, baizik eta andereministroaren konfiantza galdu izanak. Ni neroni, jakin gabe geratu naiz noiz eta zertan galdu duen inoiz inork emandakoa, zertan egin duen oker, zer dagoen aldatzeko. Baina konfiantza-arazoak barne-arazoak dira, gela itxi batean eztabaidatzekoak. Kazetariak eta ikusleak auziaz kanpo geratu gara, ate itxiaren honuzkaldean, pasiloan zain.❏

KONFIANTZA

Ziurrenez, azken agintaldiaren kultur balantzea Guggenheim arazoak polarizatuko du. Kulturari, industriari eta ekonomiari omen dagokio ahalegin erraldoi hori, hiri eta herri oso baten etorkizun kulturalari. Kontra, kexu edota kezkati agertu direnei, atzerakoikeria, txikikeria eta probintziakeria egotzi zaizkie, Bilborekiko inbidiak. Konfiantza egiteko eskatu izan zaigu, itxaroteko bisitarien kopuruak ikusi arte, zenbakitan, operazioaren justifikazio garbiena numerotan ematerik balego bezala.

Egitasmo erraldoi bat da, kultura industriaratzeko, arteaz hiri baten irudia zabaltzeko, euskal artea arte-sare eta zirkuitu handiekin konexioan jartzeko saio bat. Zirkuitulaburraren arriskua salatu du askok, alferrik. Gela itxietan erabaki da, diseinatu da eta sinatu da, konfiantza-arazo guztiak bezala. Zain eduki gaitu Arregi jaunak pasiloan, eztabaida publikoari eta profesionalari dien konfiantza-falta agertuz.

Horrela gauzak, irrikaz hartzen dira *Jakin*-en Zulaikak pasa dizkigun datuak. Iruzurraren beldur utzi gaitu, euskaldunon izena irrigarri gertatzen ari ote den kezkaturik. Gela itxian gure ospe eta «proiekzio internazionalaz» ari direla jakiteak dakar erreparoak ere ohore-arazoen itxura hartzea. Konfiantza--arazoaren buelta iruzurraren beldurra den bezalaxe.

Dagoeneko iruzurra egina digute. Ohostu egin digute beharrezkoa zen eztabaida bat, besteen esku utzi dituzte euskal artearen definizio, antolaketa, irudi, proiekzio eta kartografi arazoak. Ez bilduma-arazorik, ez euskal artearekiko kriterioen eztabaidarik, ez kriterioen zehaztasuna eskatzerik, ez politika bat eta iharduera bat definitu beharrik. Numeroak New Yorken egingo dituzte, zenbat bisitari dauzkagun esateko, urteroko balantzeetan.

Jaun ministroak ez du hori dena eztabaidatu eta definitzen joateko gai garenik uste, nonbait, eta eskaintza merkantil baten garantia edo bermea bilatu du. Oso bere gaineko bati eman dio gure inbertsio kultural handienaren kudeaketarako konfiantza. Dimititu egin gaitu euskal arteaz kezkatu beharretik.

Balantze sakonetarako ez dut uste hauteskundeek beta emango dutenik. Oposizioak ere, Arregik kontra dituen sektore ugariek, beren argumentoen errepasoa egin beharko lukete, genuke, satanizazio ñabardurarik gabekoan erori gabe. Guggenheim erantzun bat da, auzitan jarri litekeena; baina galderak, konexio internazionalen, museo nazional ala transnazionalen, euskal artearen gorpuztasunaren ingurukoak, indarrean daude eta ezin dira hemengotasun hutsez, anti-elitismo eta herrikoitasun hutsez edo merkatuaren kutsadurarik gabeko kultura puru baten aldarrikapen hutsez erantzun.❑

JARRAITUKO DU

Hurrengorako geratu da ikusi eta irakurritakoaren aipamena. Idazki berriak atera ahala, ageriago geratzen da euskaldunak artearekiko diskurtsoa erdaraz egiten duela, bai

behintzat gehiengo gero eta zabalago batek (Bitarte 3). Irakurketa berriak, azterketa berriak eta korpusaren ikuspegi eta balantze berriak dakartza, poliki poliki, euskal kontzeptuetatik abiaturik, erdaraz. Agian, tamalez, normaltasunarena da seinale.

Udak ekarri digu baita ere, LUR argitaletxeak, bilduma baten burutzapen, *(Artea, 5. Tomoa)* atera berri duen liburua. Emango digu *corpus*-ari buruz mintzatzeko aukerarik. Azken urteetako artearen balantze bat egiten dute, urgentea, gertakizunen zurrunbilotik bidalitako erreportaiak bailiran, arteari buruz Carlos Mtez. de Gorriaranek, arkitekturaz Iñigo de Viarrek eta zineaz Koldo Izagirrek (euskaratik itzulia). Euskal Herriko artea ez da Euskal Eskolan amaitu. Behar-beharrezkoak genituen geroagokoen geroagoko balantzeak. Ongietorriak. Datu, balorazio eta argibide aberats ugari eman digute, eta gainera, beren lan-arloa mugatzeko erabili dituzten kartografia desberdinetaz mintzatzeko aukera ezin hobea. Hurrengoan.❏

ZIENTZIA

INAKI IRAZABALBEITIA (ZETIAZ-ELHUYAR)

ZURIETAN ZURIENA

Gure lagunartean, txutxu-mutxu edo txantxaren bat belarriz belarri dabilenean , «eta zuk zeini esan diozu?» leloa jaulki egiten dugu sarritan eta erantzuna jakina: «bostgarrenekoari». Telebistako detergente-iragarki ospetsu baten oihartzuna dago, noski, gure lelo horretan.

Zurietan zuriena eta leunetan leunena lortu nahi horretan detergenteen gerra piztu da *Omo* eta *Persil* egiten dituen Unilever konpainia anglo-holandesaren eta *Ariel* egiten duen Procter & Gamble konpainia estatubatuarraren artean.